

Nr 781

Av herr Magnusson i Borås m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 46, med förslag till vissa kreditgarantier åt svensk varvsindustri, m. m.

(Lika lydande med motion nr 662 i Första kammaren)

I proposition nr 46 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att ställa 500 milj. kr. i form av statliga kreditgarantier till den svenska varvsindustriens förfogande samt att anvisa 40 milj. kr. såsom kapitaltillskott till Uddevalla-varvet.

Den situation mot bakgrund av vilken förslaget skall ses är entydig. Efterfrågan på tonnage ligger i betydande omfattning under den samlade produktionskapaciteten vid världens skeppsvarv. Därför har det uppstått stark konkurrens om beställningar mellan skeppstillverkare världen över och priserna har pressats starkt. För den svenska varvsindustriens vidkommande konstateras att beställningar måste antagas till priser som ligger klart under lönsamhetsgränsen. Konkurrensen mellan olika länders skeppsvarv tar sig uttryck även i fråga om de krediter som lämnas beställarna.

Det är svårt att bilda sig en tillförlitlig uppfattning om hur situationen för skeppsbyggnadsindustrien skall utveckla sig på lång sikt. Mycket pekar dock mot att den nuvarande överkapaciteten inom denna industrisektor förebådar en långsiktig trend.

Om man emellertid tills vidare i likhet med departementschefen anser sig kunna hoppas på att de svenska varvens lönsamhetssituation inom en relativt nära framtid ljusnar, kan en fortsatt produktion under lönsamhetsgränsen företagsekonomiskt och samhällsekonomiskt försvaras. I del läget är det enligt vår uppfattning en riktig och nödvändig åtgärd att medelst utökade statliga kreditgarantier underlätta de svenska varvens konkurrenssituation.

Ett företag som inte längre röner lika god efterfrågan på sina produkter söker normalt att i största möjliga utsträckning kompensera sig för efterfrågebortfallet genom att införa nya produkter på sitt tillverkningsprogram. Att så sker är viktigt i synnerhet för företag med mycket specialiserad tillverkning. De svenska skeppsvarven kan på goda grunder hänföras till denna kategori även om det finns företag inom denna sektor som breddat sitt produktregister i betydande omfattning. Departementschefen påpekar detta förhållande i propositionen samt förutsätter att en utveckling i denna riktning kommer att accentueras om den otillfredsställande konjunk-

turen för skeppsbyggeriet blir mera permanent. Det finns skäl att starkt understryka betydelsen av att en sådan omställning av produktionsinriktningen underlättas och stimuleras.

De villkor som gäller för svensk varvsindustri i allmänhet bör enligt vår uppfattning gälla även för Uddevallavarvet. Såvitt vi kan bedöma har icke några mer omfattande åtgärder vidtagits i syfte att utöka varvets produkt-sortiment till områden där efterfrågan är större. Även om det kan antagas att efterfrågan på större fartygstyper efter hand växer — en efterfrågan som Uddevallavarvet åtminstone inom vissa gränser har speciella förutsättningar att tillgodose — kvarstår enligt vår uppfattning nödvändigheten för varvet att delvis söka sig till andra produktionsområden.

För Uddevallavarvets del måste en utveckling i denna riktning krävas med speciell hänsyn till den roll som varvet spelar för den lokala ekonomin. Vid varvet sysselsättes ca 4 000 människor, vilka tillsammans med sina familjer är beroende av företaget för sin utkomst. Uddevalla stad är för sin ekonomi utomordentligt beroende av skatteinkomster från företagets anställda. Dessutom torde en rad mindre företag i egenskap av underleverantörer vara i varierande grad beroende av att produktionen vid varvet fortsättes. Den specialisering som för närvarande kännetecknar varvet utgör ett latent hot mot områdets ekonomi på grund av den med specialiseringen förbundna starka konjunkturkänsligheten.

Det är en för alla demokratiska meningsriktningar gemensam värdering att arbetsdugliga och arbetsvilliga människor skall beredas sysselsättning och därmed säkra inkomster. Det torde också vara gemensam uppslutning kring önskemålet att rationellt använda tillgängliga resurser. Den sistnämnda synpunkten är av speciell betydelse för en ekonomi som generellt sett kännetecknas av översysselsättning. Det råder för närvarande mycket stark efterfrågan på arbetskraft av det slag som sysselsättes vid Uddevallavarvet. Det kan knappast vara försvarbart från samhällsekonomisk synpunkt att denna arbetskraft i längden bindes vid en produktion som är olönsam och som därför med tiden kan antaga karaktären av beredskapsarbete. Det bör ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att inventera arbetskraftsbehovet hos andra företag i Uddevalla stad och dess närhet.

Vi anser mot bakgrund av ovanstående att varvets framtida utsikter att bestå som en produktionsenhet inom branschen bör utredas med stor noggrannhet och snabbhet. På grundval av det material som därvid framkommer bör det vara möjligt att vidtaga de åtgärder som bäst tillgodoser både de anställdas berättigade intressen och kravet på optimalt utnyttjande av de samlade produktionsresurserna.

Kungl. Maj:t har föreslagit att 40 milj. kr. skall tillskjutas av staten för att täcka förlusten på de beställningar som krävs för att trygga önskvärd sysselsättning vid varvet under åren 1967—1968. Detta kapitaltillskott ställes till varvets förfogande på villkor som i praktiken likställer tillskottet med

subvention. Intrycket förstärkes av departementschefens förslag att tillskottet tills vidare skall upptagas inom linjen i företagens redovisningshandlingar. Visserligen äger staten, formellt, rätt till återbetalning jämte 6 % årlig ränta. Både kapitalet och räntan skall emellertid betalas av utdelningsbar vinst. Departementschefen påpekar att någon vinst inte kan påräknas under de närmaste åren. För vår del betvivlar vi att någon vinst kan uppkomma inom överskådlig tid om inte en produktionsomläggning snarast påbörjas. För övrigt kan ifrågasättas hur subventionering rimmar med våra internationella förpliktelser.

Till grund för förslaget om 40 milj. kr. i subvention redovisas icke någon specifikation som motiverar varför just detta belopp bedömes erforderligt. Det torde därför icke vara uteslutet — erfarenheterna pekar tyvärr ofta därhän — att det efter någon tid visar sig att ytterligare tillskott kräves.

Den föreslagna subventionen sätter dessutom Uddevallavarvet i stånd att konkurrera med andra svenska varv på olika villkor. Det förefaller högst osäkert om denna konkurrens är ägnad att tillföra den svenska varvsindustrien såsom helhet en nämnvärt ökad orderstock. Resultatet torde i stället i allt väsentligt bli att samma kaka skall delas av flera. Det är svårt att se var den samhällsekonomiska vinsten uppstår. Till detta kommer att eventuella beställares vetskap om att uppkommande produktionsförlust skall täckas av statsmedel måste innebära risk för att vissa beställare kan förledas att missbruka varvets speciella situation för ytterligare pressning av priserna.

Vi motsätter oss på anförda grunder att det föreslagna kapitaltillskottet lämnas nu. Detta avser täckande av förluster under åren 1967—1968. Den av oss förordade utredningen bör emellertid ha slutförts i god tid dessförinnan och frågan om åtgärder från riksdagens sida kan på nytt tagas upp och då i anslutning till utredningens material.

Med stöd av ovanstående hemställas,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 46 måtte

1. a) bifalla förslaget att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 500 milj. kr. till svensk varvsindustri på de i propositionen angivna villkoren,

b) avslå förslaget om att 40 milj. kr. i nuvarande läge ställes till förfogande för Uddevallavarvet;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning för att klarlägga

a) Uddevallavarvets framtida förutsättningar att bestå som produktionsenhet inom branschen,

b) huruvida en breddning av varvets produktionsprogram

erfordras för att åstadkomma lönsamhet och säkra sysselsättningen; samt

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att utredningens resultat snarast förelägges riksdagen jämte därav föranledda förslag till åtgärder.

Stockholm den 30 mars 1965

Tage Magnusson

Chr. von Sydow

Sigfrid Löfgren

i Borås

Eric Nilsson

M. Berglund

i Svalöv